№ 20 փետրվարի 7 Երեքշաբթի 1884 փետրվարի 7 Երեքշաբթի № 20

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄՇԱԿ"

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՆԵՐԿԱՅ **1884** ԹՈՒԻՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ԴԻՐՔՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ

ՊՐՕԳՐԱՄԱ

I. ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամէն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլ, վեց ամսվայ 6 րուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլ:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷՆ. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Վլադիկավկասից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Կրակ և բոց:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԻՑ

—

փետրվարի 2-ին

«Մշակ» լրագրի ներկայ տարվայ 8 համարում կարդացինք մի նամակ Դուշէթից, որի հեղինակն 'ի միջի այլոց, առանց տեղեակ լինելու գործի էութեանը, կամ դիտութեամբ յեղաշրջելով ճշմարտութիւնը միամիտ ընթերցողայ առաջ, սև գոյնով է նկարագրում գործը և փոխանակ հրապարակաւ շնորհակալութիւն մատուցանելու թէ դեր, Խորէն ծ. վարդապետ Ստեփանէին և թէ Վլադիկավկասի դպրոցների հոգաբարձութեանը, նա յանդիմանում է նրանց վարմունքը, ասելով՝ «քաղցածի թիքան խլել են, կուշտին են տուել»:

Այս ամէնը ապացուցանելու և ձեր լրագիրը վայր 'ի վերոյ տեղեկութիւններ հաղորդող թղթակիցներից զգուշացնելու համար, ստիպված եմ գործի ստոյգ եղելութիւնը համառօտաբար պատմել, և յոյս ունեմ տեղի կը տաք սրան ձեր լրագրի մէջ:

1850 թ. դուշէթեցի Խնկէր Ստեփաննոս Ալլահվերդեանց՝ բաժանուելով իր հարազատ եղբայրներից՝ վերաբնակվում է Վլադիկավկաս, ուր իր աշխատութեամբ ձեռք է բերում անշարժ կայք. սա սիրահարվում է ինգուշ աւված լեռնաբնակ ցեղի մի աղջկայ վրա և ըստ նրանց սովորութեան, փախցնում է օրիորդին: Անմիջապէս նա մկրտել է տալիս հայոց եկեղեցու մէջ և պսակվում է նրա հետ: Զաւակ չէ լինում նրանց: Ինգուշները հետամուտ են լինում նրան սպանել և իրանց աղջկան յետ դարձնել, որից ստիպված նա՝ իր կայքը կտակում է Դուշէթի հայոց եկեղեցուն այն պայմանով, որ քանի իր կինը կենդանի է և հաստատ կը մնայ իր ընդունած հաւատին կամ ուրիշ մարդու չի գնայ, նա տիրէ կայքին: Ինքն կտակողը վախճանվում է 1859 թ. և թաղվում Վլադիկավկասի հայոց հանգստարանում. կտակը մնում է մթութեան մէջ:

1860 թ. Դուշէթի այն ժամանակվայ գործակալ քահանան իր ժառանգաբար եղած երեցփոխ եղբօր հետ, քանիցս անգամ գալով այստեղ, փոխանակ յիշեալ կտակը պաշտօնապէս վաւերացնելու գործ էր դնում անհեռատես միջոցներ, որոնցից վշտացած այրին դիմում էր ինձ՝ իբրև միակ ապաւինի և խոստովանահօր, և աղաչում էր միջնորդել, որ թողնեն իրան քրիստոնէական ջերմեռանդութեան մէջ. հակառակ դէպքում պատրաստվում էր թողնել և քրիստոնէութիւնը կայքի հետ ի միասին:

Շատ անգամ էլ հանգուցեալի եղբայրը յորդորներով և սպառնալիքներով աշխատում էր գործակալին կտակը ոչնչացնել տալ, կայքին տիրել, այրիին ապահովել ռոճկով. բայց վերջինս մնում էր անդրդվելի իմ յորդորանօք: Այդ եղբայրը տեղեկացաւ և այդ խորհրդին. վերջերս դարձաւ դէպի ինձ մեծամեծ խոստմունքներով: Բայց մի քանի օրից նրա խորհուրդը հրատարակվում էր լրագիրներում, ուր և հրաւիրվում էր հոգևոր իշխանութեան ուշադրութիւնը:

Վերջին տարիներում այրիի սրտում սառել էր քրիստոնէական ջերմեռանդութիւնը, և նա, որ տարէնը հինգ անգամ էր հաղորդութիւն ընդունում, հինգ տարի էր անց կացրել անհաղորդ, իրան շրջապատել էր ինգուշ ազգականներով, իմ յանդիմանութեանս պատճառ էր բերում իր տկարութիւնը: Կնոջ այդպիսի թուլութիւնից օգտուէին քաղել: 1882 թ. մի գրագիր բերելով, դրուագուոր թղթի վրա գրել էին տուել ինչ իրանք էին ցանկացել, և ստորագրութեամբ վաւերացրել էին դուշէթեցի երեք վաճառականներ. յետոյ կամեցել էին նոտարիուս բերել. այրին խնդրել էր իմ ներկայութիւնս, բայց խորամանկները մերժել էին: Եւ երբ ամենայն ինչ վերջացրել էին, ուրախ դարձել էին Դուշէթ:

Այրին իր մահից երկու ամիս առաջ խնդրեց ինձ օգնել իր դիտաւորութիւնները իրագործելու: Որովհետև իր հանգուցեալ ամուսինը թաղված է Վլադիկավկասի հայոց հանգստարանում, որի վրա ինքն կառուցել է գեղեցիկ մատուռ, ուր և իր համար պատրաստել է կամարակապ շիրիմ, այդ պատճառով նա ցանկանում էր կտակը փոխել Վլադիկավկասի եկեղեցու անունով, որպէս զի եկեղեցու հովիւների վրա պարտաւորութիւն դրվի ամենայն տարի եօթն նաւակատեաց օրերին ս. պատարագով օրհնել իրանց հանգիստները: Ես համոզեցի նրան իր հանգուցեալ մարդու կտակը բոլորովին չը ոչնչացնելու համար, կայքը կտակել երկու եկեղեցեաց: Այդ միջոցին Վլադիկավկասումն էր գտնվում Խ. վ. Ստեփանէն. ես խորհրդակցեցի նրա հետ և միասին որպէս հին կտակը, նոյնպէս և նորը ցոյց տուինք մի քանի փաստաբաններին, որոնք խոստովանեցան երկուսի էլ ոչնչութիւնը և թէ այրին այժմ ունի կատարեալ իրաւունք բոլոր կայքը կտակել իր ինգուշ եղբայրներին կամ առանց կտակի ևս, նրա մահից յետոյ, ինգուշները են մերձաւոր ժառանգներ: Այսպիսի օրէնքը չէր յայտնի ոչ այրիին և ոչ նրա ազգականներին: Այրին իմ խորհրդին համաձայնեցաւ, իսկոյն տարայ նրան նոտարիուսի մօտ, հրաւիրեցի և Խորէն վարդապետին և հոգաբարձութեան անդամներին, գրեցինք նոր կտակը, որի մէջ բարերարուհու կամքով մտցրինք և Էջմիածնի անունը:

Այրին վախճանվեցաւ հոկտեմբերի 5-ին. նրա եղբօրորդին՝ որ միշտ պահապան էր նրա մօտ, նոյն գիշերը շտապում է իրանց գիւղը տեղեկութիւն է տալիս ազգականներին. առաւօտեան տեսանք տունը լցված ինգուշներով: Բայց արխաջան հոգաբարձութիւնը գործ դրեց ինչ որ հարկաւորն էր. փակեց երկու դպրոցները, [հինգ] հոգաբարձուք ծախսեցին իրանց քսակից բաւականի գումար, զարդարեցին դագաղը, պատրաստեցին օ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿՐԱԿ ԵՒ ԲՈՑ

V

Տեղական հասարակութեան սիրելին, Բիանկա Դօնադիօ երգչուհին հրաժարական ներկայացումն էր տալիս: Քաղաքային թատրօնի պատերի վրա երևեցան ահագին մեծութեան աֆիշաներ, որ աւետում էին, թէ կը տրվի Լուչիա-դի-լամէր մօրա օպէրա և «Վէրա» բալէտը: Մարսէլինան դեռ ևս նախընթաց օրը ասեց, թէ երբէք չէ լսել այդ օպէրան, և Փիլիպպոսը շտապեց մի օթեակ գնել, ցանկանալով ուրախութիւն պատճառել իր սիրեցեալին:

Ընտանեկան խորհրդում վճռված էր, որ մարտի 24-ի օրը անհրաժեշտ է մի որ և է բանով նշանաւոր կացուցանել, պէտք է այդ օրը այլ կերպ անց կացնել, այն է աւելի ուրախ և, ըլլխաւորապէս, կարգից դուրս ձևով: Երկար դատողութիւններից յետոյ, այն եզրակացութեան հասան, որ պէտք է աւելի վաղ ճաշել, և ապա թատրօն գնալ տոտով, որ աւելի երկար ժամանակ կարողանան զբօսնել: Տղամարդիք գլանակներ կը ծխեն մաքուր օդում, որը, անկասկած, աւելի ախորժելի է, քան ծխել սենեակում, տիկնոջ ներկայութեամբ: Ներկայացումից յետոյ, կը նստեն անպատճառ բաց կառքում և քաղաք կերթան: Ապա կարելի է հիւրանոց գնալ, ընթրել և տուն վերադառնալ գիշերվայ երկու ժամին, զուարճանալով լուսնով և քնած, հանգիստ առած քաղաքի տեսարանով:

Երեկոյեան վեց ժամին, Փիլիպպոսի գալուց մի քանի րոպէ առաջ, Վալէնտինը մտաւ իր կնոջ սենեակը, ասելով, թէ կամենում է խօսել նրա հետ:

Մարսէլինան ցնցվեց և երկիւղով նայում էր իր ամուսնու վրա: Վալէնտինը ներողութիւն խնդրեց, որ չէ կարող նրա (կնոջ) հետ թատրօն գնալ, որովհետև իրան համար անհրաժեշտ է, այսօրվան երեկոյից ոչ ուշ, չինել վերջին գործիքները: «Ակադէմիան շտապեցնում է ինձ, որ ես ներկայացնեմ իմ աշխատանքը,—վրա բերեց Վալէնտինը,—այլ ևս ուշացնել անկարելի է, և ես վճռեցի եկող շաբաթ Նիցցայից հեռանալ»:

Ամուսնու այդ վճիռը սարսափելի տպաւորութիւն գործեց Մարսէլինայի վրա:

«Հեռանալ Նիցցայից, բաժանվել Փիլիպպոսից, կորցնել իրանց մէջ եղած քնքոյշ կապը... բայց միթէ դա հնարաւոր է: Ոչ, այդպիսի անջատումից յետոյ ինքն չէ կարող ապրել»:

Ցափշտակված լինելով իր սիրով, բախտաւոր փոխադարձ սիրով և իրան սիրելի մարդու հետ ունեցած ընկերակցութեամբ, Մարսէլինան կատարելապէս մոռացել էր, որ իր բախտաւորութեանը կարող է այնպիսի մի հարուած սպառնալ, որպէս անջատումը: Եւ ահա անգութ րոպէն հասաւ. մի ինչ-որ ինֆուզորիայի պատրուակով, իրանց ամբողջ կեանքը խոշորացոյցների հետ անցկացնող ծերունիների խմբի բաւականութեան համար,—Վալէնտինը զոհում է իր կնոջ ամբողջ բախտը և ապագան,—այո, ի հարկէ, ամբողջ ապագան, որովհետև Մարսէլինան Փիլիպպոսից բաժանվելուց յետոյ չէ կարող ապրել:

Մարսէլինայի ոյժերից վեր է հպատակվել անգութ ճակատագրին: Նա յուսահատութեամբ նայում է իր ամուսնու հանգիստ դէմքին, բայց նա շարունակում է, կարծես ոչինչ բան չէ պատահել:

—Ես թատրօն չեմ կարող գնալ, բայց դա նշանակութիւն չունի, սիրելիս, դու կարող ես Փիլիպպոսի հետ գնալ...

—Բայց ասա, խնդրեմ, Վալէնտին, ում կինն եմ ես՝ քոնը թէ Փիլիպպոսինը: Դա, վերջապէս, ոչինչ բանի նման չէ: Հաւատալու համար, որ ես իսկապէս քո կինն եմ, ես պէտք է դիմեմ մեր հարսանեաց վկայականին:

Մարսէլինան զայրացած էր խօսում: Նրա դէմքը գունատվեցաւ, ձայնը դողում էր:

—Ի՞նչ է պատահել քեզ, սիրելիս, հոգածութեամբ հարցրեց Վալէնտինը,—դու, կարծեմ, հիւանդ ես, յուզված ես:

—Ինչ է ինձ պատահել: Միթէ ես քեզ հարկաւոր եմ, միթէ ես մի որ և իցէ դեր եմ խաղում քո կեանքում... Դու ամենևին ուշադրութիւն չես դարձնում ինձ վրա, քո բոլոր հոգսերի առարկաները հոտած ինֆուզորիաներն են:

«Հոտած ինֆուզորիաներ»... Դա շատ կոպիտ և խիստ էր Մարսէլինայի կողմից, բայց Վալէնտինը չը բարկացաւ: Նա գիտէր, որ կանայք բոլոր կապրիզները առաջ են գալիս տկարութիւնից և, գիւրաբեկ, քնքոյշ էակ համարելով իր կնոջը,—խիստ ներողամտաբար էր վարվում նրա հետ: Մարսէլինայի զայրոյթը անցաւ: Նա դէմքը ծածկեց ձեռքերով և դառնապէս լաց եղաւ:

—Դու լաց ես լինում, հարցրեց Վալէնտինը, թէպէտ այդ հարցը բոլորովին աւելորդ էր:

—Այո, լաց եմ լինում, աղաղակեց Մարսէլինան,—շուտով վերցրէք ձեր խոշորացոյցը և սկսեցէք քննել իմ արտասունքների պարունակութիւնը... Դա ձեզ միջոց կը տայ մի նոր նուէր անելու գիտութեան գանձարանին... ձեզ համար ուրիշ շահեր գոյութիւն չունեն...

—Իրաւ, իմ սիրելի, ես այսօր քեզ բոլորովին չեմ հասկանում: Երբ ես մտայ քո սենեակը, դու ուրախ էիր, ժպտում էիր և երգում էիր, իսկ այժըմ լաց ես լինում: Սակայն, ես ոչինչ անախորժ բան չասեցի քեզ: Այն հանգամանքը, որ ես չեմ կարող ուղեկցել քեզ դէպի թատրօն, յուսով եմ, չէ կարող քեզ շատ վշտացնել, մանաւանդ որ այդ արդէն առաջին անգամը չէ: Դու Փիլիպպոսի հետ կերթաս և շատ ուրախ ժամանակ կանցկացնես»...

—Նշանակում է քեզ համար կատարելապէս մի և նոյն է, որ ինձ միշտ տեսնում են երկուսով միասին քո բարեկամի հետ, և ոչ թէ քեզ հետ:

—«Միշտ»... Ինչի ես դու չափազանցում... Ամենևին էլ միշտ չէ, որովհետև մեծ մասամբ ես ամէն տեղ լինում եմ ձեզ հետ միասին...

—Սակայն, ամէնքը նկատում են, թէ որպէս անուշադրութեամբ ես վարվում քո կնոջ հետ:

—Միթէ կարելի է ուշադրութիւն դարձնել հասարակական կարծիքի վրա: Կարծես դու չը գիտես, որ մարդկային չարութիւնը միշտ անմեղներին է հարուածում, որ բամբասում են միայն նրանց, որոնք բարձր են կանգնած և չեն կամենում խառնվել ամբոխի հետ: Ես կատարելապէս չեմ հաս-

րինաւոր ճաշ, խնդրեցին հայերին եթէ հնար՞է փակել կրպակները և պատուել ուսումնարանների բարերարուհի հանգուցեալին. մեծ բազմութեամբ, վարժապետաց և վարժուհեաց խմբով (45 աշակերտներով՝ 60 աշակերտուհիներով) շրջապատած հանգուցեալի դագաղը տարվեցաւ եկեղեցի, սբ. պատարագից յետոյ մի և նոյն բազմութեամբ շքեղ հանդէսով յուղարկաւորեցին մինչև քաղաքի սահմանը, ինչտեղից աշակերտք և աշակերտուհիք իրանց դաստիարակների հետ վերադարձան:

Նոյն օրը Ինգուշներն գլուխ բարձրացրին. իբրև մերձաւոր ժառանգներ փաստաբան վարձեցին և խնդիր ներկայացրին նահանգական դատարանին, ուր ցայսօր շարունակվում է գործը: Այդ ցաւ չէր. դուշէթեցիք՝ «լաւ համարեցին զփառս մարդկան քան զփառս Աստուծոյ»: Նոյն օրը երեք հեռագիր են տալիս հանգուցեալի մարդու եղբօրը, և նա՝ մոլեկրօն Ինգուշներից առաւել ցանկալով հայոց եկեղեցիներից խլել այդ կայքը, ծանր գնով վարձել է այստեղի մի անուանի փաստաբանին, որը այսօր ճիգն է թափում նահանգական դատարանում, գործը փոխել յօգուտ նրան և ոչ թէ «ձեռնունայն վերադարձել է Դուշէթ», ինչպէս երազում է Դուշէթի թղթակիցը.

Հոգաբարձուք դիմեցին մի պատուական հայազգի փաստաբանին՝ որ ձրիաբար յանձն առաւ այդ գործը վարել կանոնաւոր եղանակով, և արդէն նրա ջանքովը կտակը վաւերացրած է բարձրագոյն դատարանում:

Այս պատմութիւնից յետոյ ընթերցողաց եմ թողնում դատել: Խորէնը կամ Վլադիկավկասի հոգաբարձութեան վարմունքը «քաղցածի թիքան խլել, կուշտին տալ» կը նշանակէ, թէ իր բերանի թիքայից՝ քաղցածին մաս տալ, կատարելով Փրկչի սբ. պատուէրը:

Սրանից քանի տարի առաջ, այստեղից անցնելով Մօսկվայաբնակ հայազգի պ. Յ. Յովնանեանը՝ այցելութիւն արաւ տեղւոյս այն ժամանակի աղքատ թըշուառ դպրոցին, և տեղեկանալով նրա աղքատ դրութեան, խոստացաւ օգնել, պարտաւորութիւն դնելով ինձ վրա դասական գրեանց ցուցակ կազմել ուղարկել իր անունով Մօսկվա և այն տարին ստացվեցաւ 60 ր. գրքեր:

Անցեալ 1883 թուականին երբ բացվեցաւ այստեղ և օրիորդական դպրոց, ես հոգաբարձութեան յայտնեցի այդ բարերարի խոստմունքը, իսկոյն գրվեցաւ մի նամակ և ստացվեցաւ 40 ր. դըրքեր: Իսկ սրանից հինգ օր առաջ բոլորովին անակնկալ ստացանք 25 հատ թուաբանական ձեռնարկներ ռուսաց լեզուով ներկայ 1884 թ. տիպ, 20 ր. արժողութեամբ:

Վասնորոյ հոգաբարձութիւնը յայտնում է յիշեալ բարերարին հրապարակական շնորհակալութիւն:

Անդամ հոգաբարձութեան
Մինաս քհ. Միրանեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, փետրվարի 4-ին

«Մշակի» այսօրվայ համարում խօսելով կաթուղիկոսական ընտրութեան մասին, դուք ասում էք թէ՝ «եթէ Գրիգոր Արծրունին ցանկանում լինէր, որ սրբ. Մակար եպիսկոպոսը ընտրվի կաթողիկոս, պարզ է, որ նա, Արծրունին, ձայն պիտի տար յօգուտ այս՝ և այն անձանց, իբրև եկեղեցական պատգամաւորների, որպէս զի սրանք մարտ ամսին գումարվելով ընդհանուր թեմական պատգամաւոր ընտրելու համար՝ սրբ. Մակարի կուսակցութեան պատկանող մի անձին, օրինակ՝ Գէորգ Եւանդուլեանցին աւելի շանսեր տային ընտրված լինելու:

Ի՞նչ են նշանակում այս բառերը.—«օրինակ Գէորգ Եւանդուլեանց»: Կարելի է ասել—օրինակ Կիրակոս, Մարտիրոս, բայց իբրև օրինակ բերել մի անհատի անունը և ազգանունը, այս բանը, կարծում եմ, ո՛չ մի տեղ ընդունված չէ:

Իսկ եթէ յիշելով իմ անունը, դուք կամենում էիք, մի քանի հանգամանքների պատճառով, ինձ հանդէս բերել, որպէս զի և ես յայտնեմ իմ գիտեցածը և ցանկացածը,—այդ, իմ կարծիքով, աւելի յարմար կը լինէր մի այլ ձևով և մի այլ ժամանակ:

Ես ի սրտէ յարգում եմ և պատւում այն եկեղեցականի բարձր յատկութիւնները, որի անունը դուք յիշել էք, բայց և այնպէս՝ աչքի առաջ ունենալով մեր եկեղեցու և ազգի այժմեան հանգամանքները ես, իբրև ազգի մի անդամ, ունեմ առանձին տեսակէտ այն մեծ խնդրոյն վերաբերութեամբ, որ այժմ զբաղեցնում է ընդհանուր հայութիւնը: Հարկ եղած ժամանակ ես կը յայտնեմ իմ տեսակէտը և այն անձնաւորութիւնը, որ իմ կարծիքով համապատասխան է հանգամանքներին:

Բարեհաճեցէք, պ. խմբագիր, զետեղել իմ այս գրութիւնը ձեր լրագրի առաջիկայ համարներից մէկում:

Ընդունեցէք և այլն:

Գ. Եւանդուլեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ստացանք Կ. Պօլսից հայոց «Միացեալ ընկերութեանց» 1882—1883 «Տեղեկագիրը»: Այդ ընկերութիւնը, ինչպէս յայտնի է, բաղկացած է երեք ընկերութիւններից և նպատակ ունի թիւրքաց Հայաստանում և Կիլիկիայում ուսում տարածելու: Տեղեկագրից երևում է, որ ընկերութիւնը ունի այժմ 23 արական և 4 իգական դպրոցներ, որոնց մէջ ուսուցանում են 85 ուսուցիչներ և ուսանում են 1921 աշակերտներ:

—

Մեծ ուրախութեամբ տպում ենք «Մշակի» ներկայ համարում պ. Գէորգ Եւանդուլեանի նամակը: Մեծ ուրախութեամբ ենք ասում, որովհետև այդ նամակը մեզ առիթ է տալիս հրապարակաւ խոստովանել, որ մենք շատ սխալված ենք եղել պարոնի համոզմունքների մասին: Խոստովանել իր սխալը այդ տեսակ դիպուածներում միշտ ախորժելի է լինում: Մենք շատ ուրախ ենք, որ Գէորգ Եւանդուլեան կուսակից է մի ուրիշ կանդիդատի:

—

Ստացանք և հասցրինք ուր հարկն է Բաֆֆիի յօբելեանի առիթով հետևեալ փողերը. Բագուից 3 րուբլ, Եկատերինօդարից 66 րուբլ և Խարասուբազարից 52 րուբլ:

—

Ստացանք 2 րուբլ «Միացեալ ընկերութեան» համար Խարասուբազարից Յով. Պեկլերեանից:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ալէքսանդր Դիւմա նուիրեց իր բարեկամների շրջանին իր դրամատիկական հեղինակութիւնները, որոնք հրատարակված են 99 օրինակ: Յառաջաբանի մէջ, նկարագրելով Տիկին Պասկայի խաղը, Դիւմա հետաքրքիր նկատողութիւններ է անում իւրաքանչիւր նշանաւոր դերասանուհու յատկանիշների մասին: Իմ կարծիքով, ասում է Դիւմա, դերասանուհու ընդունակութիւնը կախված է նրա բնաւորութիւնից: Որտեղ կին չը կայ, այնտեղ չէ կարող լինել և դրամատիկական դերասանուհի: Տղամարդու ընթերցանութիւնից ես դատում եմ՝ ընդունակ է արդեօք նա արտիստիկական գործունէութեան համար: Հանդիպելով կնոջը, ես ամենից առաջ ուշադրութիւն եմ դարձնում նրա անմիտ խօսակցութեան վրա. նրա հագուստի, մանգալու, նստելու ձևի վրա, ես ուսումնասիրում եմ նրա քայլերը, վերջապէս խօսակցութեան և հարցերի այն ձևը, որով նա ինձանից խորհուրդ է հարցնում, արդեօք նուիրէ իրան արտիստիկական գործունէութեանը: Եթէ կինը սրա նման անհրաժեշտ ընդունակութիւններ ունի, նա պէտք է կատարէ այն աշխատանքի չորրորդ մասը, որ հարկաւոր է տղամարդուն նոյն հետևանքին հասնելու համար: Ներկայացնելու համար տղամարդը պէտք է մտածէ, կինը պէտք է զգայ: Մի տեղ տիրապետում է ուղեղի գործունէութիւնը, միւս տեղը կանացի զգացմունքը: Կինը աւելի շուտ է ըմբռնում և արձագանք է տալիս: Հաւատացէք, որ թատրօնը ամենաբնական ասպարէզն է կնոջ համար:

* * *

Մակարտի արուեստանոցը Վիէննայի երևելի տեղերից մէկն է, իսկ հաւաքված գեղարուեստական հեղինակութիւնները և պատկերները, որոնց վրա նկարիչը դեռ ևս աշխատում է, այնպիսի ահագին գին ունեն, որ նրանց կորուստը անփոխարինելի կը լինի: Օրերումս երևելի նկարչի բնակարանի մէջ հրդեհ ընկաւ, որը բաղդաւորապէս չը տարածվեցաւ ամբողջ տան մէջ: «Presse» լրագրի խօսքերի համեմատ, կրակը երևեցաւ փոքր սալօնի մէջ, որ ինքն ըստ ինքեան գեղարուեստական ստեղծագործութիւն է: Բաղդաւորապէս հրդեհաշէջների խումբը մօտ էր և հինգ րոպէից յետոյ նրանք կրակը հանգցնում էին: Կէս ժամից յետոյ հրդեհը վերջացաւ, բայց այնուամենայնիւ նշանաւոր վնաս տուեց Մակարտին, որովհետև այրած առարկաներից մի քանիսը գեղարուեստական մեծ գին ունէին:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԽԱՐԿՕՎ, 3 փետրվարի: Խարկօվի զինուորական շրջանի նախկին ինտենդանտ գեներալ-լէյտենանտ Բուշէնին, հրաժարված գնդապետ Սաբօին և տիտուլեարնի սովետնիկ Վասիլևվին յանձնված են մեղադրական ակտի օրինակներ, որի համեմատ նրանք դատաստանի են ենթարկվում, մեղադրվելով զեղծումների համար անցեալ արևելեան պատերազմին սուխարներ պատրաստելու ժամանակ:

ՎԻԷՆՆԱ, 3 փետրվարի: Այսօր պատգամաւորների ժողովի մէջ մինիստր-նախագահը պաշտպանում էր կարգադրութիւնները արտակարգ միջոցների մասին և յայտնեց, որ նրանք ուղղված են ոչ թէ ազատամտութեան դէմ, որի դէմ նա բացարձակ կը մաքառէր, եթէ նրան վտանգաւոր համարէր, այլ ընդհակառակը անիշխանականների ձգտումների դէմ: Կառավարութիւնը յետադիմական դիտաւորութիւններ չունի, այլ աշխատում է միայն պաշտպանել ազգաբնակութիւնը սպանութիւններից ու հրդեհներից:

ԿԱՅԻՐԷ, 3 փետրվարի: Անգլիական փոխհիւպատոսը Սուակիմի մէջ յայտնում է, որ բրիտանական արշաւանքի լուրը արագ տարածվեցաւ և յուսահատեցրեց ապստամբներին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 փետրվարի վերաբերեալ սենատի առաջին բաժնի օբէր-պրօկուրօրի պաշտօնակատար Գօրէմիկին նշանակված է սենատի երկրորդ բաժնի օբէր—պրօկուրօր: Մերվական ցեղերի ռուսաց հըպատակութիւն ընդունելու առիթով „Ti-

---

կանում, թէ ինչ վատ բան կայ դրանում, որ Փիլիպպոսը ուղեկցում է քեզ, երբ ես չեմ կարողանում քո կավալէրը լինել: Ես զբաղմունքներ ունեմ, շատ աշխատանք ունեմ, որ չեմ կարող թողնել ի հաճոյս մարդկային զրպարտանքների... Եւ վերջապէս, Մարսէլինա, դու ինքդ գիտես, որ ես անպայման հաւատում եմ քեզ, իսկ եթէ որ և է մէկը համարձակվեցաւ վիրաւորել քեզ կասկածանքով, ոհ, այն ժամանակ ես կը կարողանամ պաշտպանել քեզ...

—Ուրեմն, քո կարծիքով, բոլորովին բնական և վայելուչ է, որ ես, քո կինը, կերթամ այսօր թատրօն միայնակ, քո բարեկամի հետ:

—Ի հարկէ: Ինչ վատ բան կարող է լինել նրանում, որ դուք երկուսով նստած կը լինէք օթեակում այլ հանդիսատեսների խմբի մէջ...

—Եւ յետոյ մենք Փիլիպպոսի հետ միասին կառքով կերթանք...

—Բազմոցի վրա նստած է կառապանը, հետևաբար դուք միայնակ չէք... բայց եթէ քեզ շատ անհանգստացնում է այն, թէ ինչ կասեն մարդիկ, հրաժարվիր այդ կառքով զբօսանքից...

—Ամենևին ցանկութիւն չունեմ:

—Ինչպէս ուզում ես, սիրելիս, ես չեմ համարձակվի թախանձել...

—Աստուած իմ, այս ինչ սարսափելի դրութիւն է, աղաղակեց Մարսէլինան,—ասա խնդրեմ, միթէ քո գլխում երբէք չէ անցել այն միտքը, որ Փիլիպպոսը կարող է սիրել ինձ, սիրահարվել...

—Փիլիպպո՞սը: Սիրահարվէ՞լ քեզ վրա: Խոստովանում եմ, ես դրա մասին երբէք չեմ մտածել, այդ այնպիսի անարգ վարմունք կը լինէր նրա կողմից... այնպիսի ստորութիւն, որ... Ոչ, Մարսէլինա, ես կատարելապէս հաւատում եմ քեզ...

—Եւ բոլորովին իզուր...մարդը չէ կարող երաշխաւոր լինել իր անձի համար:

—Ես առաջին անգամն եմ լսում քեզանից այդպիսի պատճառաբանութիւններ:

—Ինչ արած: Դու լաւ մարդ ես, Վալէնտին, բայց... Փիլիպպոսը ոչինչով քեզանից պակաս չէ...

—Շատ ճշմարիտ է:

—Նա շատ կողմերով մինչև անգամ աւելի լաւ է քեզանից: Նա չէ նստում ամբողջ օրերով և չէ զբաղվում գրքերի ընթերցանութեամբ և խաչորացոյցներով: Նա գեղեցիկ է, խելօք է, ազնիւ հոգի է երևում նրա իւրաքանչիւր վարմունքի մէջ: Բացի դրանից, Փիլիպպոսը միշտ ուրախ է, սրամիտ է, սիրելի է, նա հեշտութեամբ կարող է գրաւել կնոջը...

—Այդ բոլորը այդպէս է, բայց... Գիտես, Մարսէլինա, եթէ մի մարդ ականջ դնէր մեր այժմեան խօսակցութեանը, կարող էր կարծել, որ դու կամենում ես ստիպել ինձ սպանել Փիլիպպոսին...

—Այդ ինչ այլանդակ խորհուրդներ են:

—Կամ ինքս սպանված լինել... եթէ այդ քեզ հաճելի է:

Մարսէլինան հասկացաւ իր անզգուշութիւնը և ցնցվեց ամբողջ մարմնով: Բարկութիւնը և յուսահատութիւնը այնպէս յափշտակեցին նրան, որ նա մոռացաւ սովորական խոհեմութիւնը:

—Ներիր ինձ, քաղցրութեամբ ասեց նա, դիմելով ամուսնուն,—այսօր ես այնպէս շփոթված եմ, որ ինքս ինձ չեմ ճանաչում: Դու վշտացրիր ինձ քո շուտով ճանապարհ ընկնելու լուրով. ես ջերմ կերպով սիրեցի Նիցցան և նրանից բաժանվելը ինձ խիստ տխուր է թւում... Այո, բացի դրանից, աւելացրեց Մարսէլինան ցածացնելով ձայնը,—ես պէտք է խոստովանեմ, որ քո մշտական սառնութիւնը վիրաւորում է ինձ:

—Երդվում եմ քեզ, իմ սիրելի, որ ես ջերմ և գորովալից սիրով սիրում եմ քեզ: Ես շատ ցաւում եմ, եթէ մեր ամուսնութեան ամբողջ ընթացքում ժամանակ չունեցայ ցոյց տալ քեզ իմ սիրոյ ամբողջ խորութիւնը: Ի հարկէ, այդ բանում ես ինքս եմ մեղաւոր, այնու ամենայնիւ, դու պէտք է ինձ հաւատաս:

—Այս, Վալէնտին, ընդմիջեց նրան կինը.—եթէ ես սիրէի ուրիշին, եթէ ես դաւաճանէի քեզ... այդ չէ՞ր վշտացնի քեզ, չէ՞ր խորտակի քո կեանքը:

—Ի՞նչ տարօրինակ հարց: Միթէ կարելի է թոյլ տալ, որ դու, դու, իմ թանգագին կին, ընդունակ կը լինես այդպիսի զարհուրելի վարմունքի: Ոչ, այդ աներևակայելի է. դու զրպարտում ես քեզ... և ես ամենևին չեմ հասկանում, թէ ինչ ուրախութիւն է պատճառում քեզ վրդովել թէ ինձ և թէ քեզ այդպիսի յիմար հարցերով:

Բայց Մարսէլինան շարունակում էր իր հարց ու փորձը:

—Դու չէ՞իր մեռնի արդեօք յուսահատութիւնից: Անձնասպանութիւն չէ՞իր գործի արդեօք:

Վալէնտինը լուռ խորհում էր և մեծ սխալ արաւ դրանով, որ չը պատասխանեց իր կնոջը: Չէ՞ որ նա ոչինչ չէր կորցնի, եթէ մինչև անգամ երդումով խոստանար այրվել խարոյկի վրա: Բայց, իր դժբաղդութիւնից, Վալէնտինը պատկանում էր ճշմարիտ և անկեղծ մարդկանց թւին: Նա բաւական մանրամասն սկսեց զարգացնել իր հայացքը անձնասպանութեան վրա, չափազանց անհեթեթ համարելով անձնասպանութիւնը և, վերջաբանութեան մէջ, յիշեցրեց Մարսէլինային, որ ինքն ֆատալիստ է:

—Եթէ դու ինձ կը դաւաճանես, ասեց նա,—ես չեմ տրտնջայ ճակատագրի դէմ, չեմ մեղադրի քեզ կամ իմ բաղդաւոր հակառակորդին: Նշանակում է, այդպէս է ճակատագրի նախասահմանութիւնը, և աշխարհիս ոչ մի տեսակ ուժերը չեն կարող փոխել այն օրէնքը, որի առաջ ամենքս խոնարհվում ենք:

Այդ խօսակցութեան շնորհիւ, Վալէնտինը վերջնականապէս կորցրեց կնոջ քնքոյշ զգացմունքների վրա իր ունեցած բոլոր իրաւունքները: Նա դիտմամբ խօսք բացեց նրա հետ Փիլիպպոսի մասին, իր պարտաւորութիւնը համարելով նախազգուշացնել նրան, վտանգին վերաբերեալ միտքը արծարծելով. Նա երազում էր, որ իր արած զգուշանքները Փիլիպպոսին կը շարժեն ամուսնու նախանձը, որ դէպի կինը ունեցած նախկին կիրքը կը զարթնի... բայց աւաղ. Նա սկսեց փիլիսոփայութիւն անել, ամբիօնի վրա երևակայելով իրան, և, լսելով կնոջ նախազգուշութիւնները, կրկնում էր միշտ մի և նոյնը.

—«Ինչ արած»... «Այդպէս է վիճակված»: «Այդպէս է ճակատագրի նախասահմանութիւնը»:

(Կը շարունակվի)

mes" լրագրի մէջ մի յօդուած տպվեցաւ, որի մէջ այն միտքն է յայտնվում որ Անգլիան շատ անհանգիստ պէտք է չը լինի այդ անցքի առիթով, որ Անդրկասպեան երկրում ռուսաց բռնած յարձակողական շարժման բնական և անխափանելի հետևանքն է: Journal de St „Petersbourg" լրագիրը բաւականութիւն է յայտնում այդպիսի հայացքի առիթով, որ համապատասխանում է երկու կառավարութիւնների փոխադարձ ցանկութեանը պահպանել բարեկամական յարաբերութիւններ Միջին Ասիայի մէջ: Շարունակելով իր քաղաքակրթական գործը թիւրքմէնների անապատներում, ռուսաց կառավարութիւնը կը դժուարանար ուժով գրաւել Մերվը, չը կամենալով տարաձայնութիւն ունենալ Անգլիայի հետ: Բայց որովհետև Մերվի թիւրքմէնները իրանք կամեցան ճանաչել ռուսաց իշխանութիւնը, Ռուսաստանը ի հարկէ չէր կարող մերժել այդպիսի խաղաղ վախճան: Այնուհետև պատասխանելով "Times„ լրագրի յայտնած երկիւղին, որ Ռուսաստանը կարող է գրաւել Պարսկաստանի մի մասը, մանաւանդ Սեիստան, „Journal de St. Petersbourg" կասկածում է, որ Ռուսաստանին հարկաւոր լինի գրաւել այդ կէտը և առհասարակ վնասել Պարսկաստանին, որի շահերը համերաշխ են ռուսաց շահերի հետ: Վերջը լրագիրը ասում է, որ Անգլիային և Ռուսաստանին ամենևին օգտաւէտ չէ վնասել միմեանց Միջին Ասիայի մէջ, որովհետև նրանց փոխադարձ շահերը ընդհակառակը համաձայնութիւն են պահանջում, որպէս զի ընդհանուր ոյժերով նրանք կարողանան շարունակել իրանց քաղաքակրթական գործը այդ երկրի մէջ: Կոմանէօվկու թաղման ժամանակ, որ երէկ կատարվեցաւ, ներկայ էին Կօնստանտին և Միխայիլ Նիկոլաևիչ և Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ Մեծ Իշխանները: Թաղումը կատարվեցաւ Սերգիևսկի վանքի մէջ: „Новое Время" լրագիրը հաղորդում է, որ այն գործարանատէրերը, որոնք վաճառանոցի դրութեան պատճառով ստիպված են փոքրացնել բանուորների թիւը, կամ փոքրացնել բանուորի վարձը, պարտաւորվում են այդ առարկայի մասին նախապէս հաղորդել կատարող իշխանութեանը:

ԼՕՆԴՕՆ, 3 փետրվարի: Հրատարակված է Գորդօնի նախագիծը Սուդանի կազմակերպութեան մասին: Գօրդօն-փաշա առաջարկում է վերադարձնել Սուդանը նախկին սուլթանների սերունդներին և առաջարկել նրանց ընդունել կամ անկախութիւն կամ ճանաչել սուտ մարգարէի իշխանութիւնը: Գօրդօն յայտնում է, որ Սուդանին տիրապետելը անօգուտ է և որ անգլիական կառավարութիւնը անպայման իրաւացի է, պաշտպանելով Սուդանը դատարկելու անհրաժեշտութիւնը:

ԿԱՅԻՐԷ, 3 փետրվարի: Խէդիվի հրամանով պետական խորհուրդը ոչնչացվում է:

ՍԷՎԱՍԿ, 3 փետրվարի: Այստեղ մտցրած է տաւարների նահանգական փոխադարձ ապահովութիւն ժանտախտի դէմ:

ԿՕԼՕՄՆԱ, 3 փետրվարի: Ստրուվէի գործարանի մէջ փետրվարի 2-ին այրվեցան հիւսնային շինութեան մեքենաները, կառուցվող վագօնները, պլատֆօրմա և զանազան նիւթեր:

ԻՐԲԻՏ, 3 փետրվարի: Արևելեան Սիբիրի առևտուրը վերջին ժամանակներում շատ լաւ էր: Տօնավաճառին պահանջվում են այդ երկրի ապրանքները:

ՎԻԷՆՆԱ, 3 փետրվարի: Պատգամաւորների ժողովը հաւանեց կառավարութեան կարգադրութիւնները արտակարգ միջոցների մասին, որոնցից մէկը վերաբերում է վարչական գործողութիւններին կասկածաւոր անձանց և մամուլի վնասակար արտադրութիւններին, իսկ երկրորդը երդուեալների դատարանի դադարեցնելուն Վիէննայի և նրա շրջակաների մէջ:

ԼՕՆԴՕՆ, 3 փետրվարի: Կառավարութիւնը յայտնեց համայնքների ժողովին, որ նա հաւատում է Գօրդօն-փաշայի յանձնարարութեան անպայման աջողութեանը, որ փետրվարի 19-ին կը հասնեն Սուակիմ անգլիական մեծ ոյժեր և որ անգլիական կառավարութիւնը, որը առաջ իր վրա առաւ պատասխանատուութիւնը բուն Եգիպտոսի մէջ հանգստութիւնը պահպանելու մասին, այժմ նոյնպէս իր վրա է առնում պատասխանատուութիւնը հանգստութեան համար Կարմիր ծովի եզերքին: Լրագիրների հաղորդութեան համեմատ անգլիական կառավարութիւնը 250,000 ֆունտ ստէրլինգի կրեդիտ կը պահանջի Սուդանի արշաւանքի համար:

ԿԱՅԻՐԷ, 3 փետրվարի: Սուակիմ ուղարկվող անգլիական զօրքերի վերջին մասը երկուշաբթի կուղևորվի Սուէզ գեներալ Գրիգամի առաջնորդութեամբ: Խաղաղ ցեղերի նշանաւոր առաջնորդները պահանջում են սուտ մարգարէի կողմնակից Օսման Դիգմայից յարգել իրանց երկիրը, հակառակ դէպքում սպառնում են պատերազմել: Կասալա գրաւած է ապստամբներից:

ԲԷԼԳՐԱԴ, 3 փետրվարի: Մինիստրական դժուարութիւններ սկսվեցան:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 փետրվարի: Պետական բանկի $5^0/_0$ տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 96 ր. 87 կ., երկրորդ 93 ր. 87 կ., երրորդ 95 ր., չորրորդ 94 ր. 62 կ., հինգերորդ 94 ր. 87 կ., ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 215 ր. 50 կ., երկրորդ 212 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 93 ր. 12 կ., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր., ոսկի 8 ր. 43 կոպ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ $23^5/_{10}$ պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա արժէ 199 մարկ, Փարիզի վրա 245 ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 փետրվարի: Հրատարակված է Բարձրագոյն հրաման, որի համեմատ հասարակական հիմնարկութիւնների, գիտնական և ուրիշ ընկերութիւնների, մասնաւոր ժողովների և ձեռնարկութիւնների պատգամաւորութիւնները պէտք է ընտրվեն և ուղարկվեն միայն գեներալ-նահանգապետի թոյլտուութեամբ, իսկ գեներալ-նահանգապետներին չենթարկված տեղերում ներքին գործերի մինիստրի թոյլտուութեամբ, որ ստացվում է տեղական իշխանութեան միջնորդութեամբ: Մինսկի նախկին արքեպիսկոպոս Անտօնի արժանացաւ յիսուն տարի եպիսկոպոս լինելու համար Բարձրագոյն արքայագրի, որի մէջ յիշվում են սրբազանի ծառայութիւնները ունիաթներին ուղղափառ եկեղեցու հետ միացնելու ժամանակ: Այսօր Անտօնի արքեպիսկոպոսի յիսունամեայ յօբելեանի առիթով Կազանի մայր-եկեղեցու մէջ գոհունական մաղթանք կատարվեցաւ: Կոմիսակի հարկերի բաժնին կից հիմնված մասնաժողովը գարեջուր պատրաստելու և նրանով առևտուր անելու կանօնները քննելու համար վերջացրեց իր պարապմունքները: Մասնաժողովը քննեց գանձարանի շահերը պահպանելու, գարեջրի ակցիզը բարձրացնելու և գարեջրի առևտրին մի քանի արտօնութիւններ տալու հարցերը: Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրի օգնականի նախագահութեամբ մասնաժողովը երկաթուղիական տարիֆի մասին վերջացրեց իր պարապմունքները և, ինչպէս ասում են, մինիստրութիւնը հասաւ այն եզրակացութեան, որ երկաթուղիների տարիֆների գործը անհրաժեշտ է ենթարկել կառավարչական հսկողութեանը:

ԼՕՆԴՕՆ, 4 փետրվարի: Քաղաքային խորհրդարանի մէջ գումարված պահպանողականների բազմաթիւ ժողովը մի վճիռ կայացրեց, որ պախարակում է կառավարութեան քաղաքականութիւնը Եգիպտոսի մէջ և նրան թոյլ և տատանվող է անուանում:

ԱԹԷՆՔ, 4 փետրվարի: Փօթօրիկը ցրուեց ռուսաց նաւատորմը Տէնարա հրուանդանի մօտ: "Էդինբուրգեան դուքս„ գրահակիրը հասաւ Սալամին կարկատվելու համար:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 փետրվարի: Թիւրքեստանը կազմակերպելու հարցը քննելու համար նշանակված յանձնաժողովը օրերումս կը սկսի իր նիստերը կոմս Իգնատիևի նախագահութեամբ:

ՄՕՍԿՎԱ, 4 փետրվարի: Երէկ մեծ թատրոնի մէջ կայացաւ Չայկովսկու "Մազէպա„ նոր օպերայի առաջին ներկայացումը: Չայկովսկուն շատ ծափահարեցին և ներկայացրին դափնէ երկու պսակներ: Նախագծված է համալսարանին կից ունենալ հոգեբանական գիտնական մի նոր ընկերութիւն: Ընկերութեան նպատակն է ընդարձակօրէն մշակել հոգեբանութիւնը, թէ հոգեկան հիւանդութիւնների կողմից և թէ ժողովուրդների հոգեբանութիւնը:

ԽԱՐԿՕՎ, 4 փետրվարի: Իզիւմի նահանգական դատարանի պրօկուրօրական իշխանութիւնը պահանջում է Խարկօվի քաղաքային գործերը քննող նահանգական վարչութիւնից վճիռ կայացնել դատաստանի ենթարկելու համար Ստարօ-Բէլսկի քաղաքային բանկի հետևեալ ծառայողներին գեղծումների համար. Շօստէնկօ, Գավրէլօվ, Վիստավկին և Հաշուապահ Միշէնկօ:

ՎԷՐՆԻ, 4 փետրվարի: Յունվարի սկզբին հասաւ Կաշգար մեր հիւպատոս Պէտրովսկի և ընդունվեցաւ չինական աստիճանաւորներից և մեր վաճառականներից:

ՊՕԶՆԱՆ, 4 փետրվարի: Յունվարի 7-ից Ռուսաստանից խոզերի անցկացնելը Պօզնանի սահմանի վրա արգելված է:

ՀԱԱԳԱ, 4 փետրվարի: Երէկ ռուսաց դեսպան Ստոլեպինի մարմինը զինուորական պատւով տեղափոխված է ուղղափառ եկեղեցին, ուր այսօր կատարվեցաւ թաղման ժամերգութիւնը ներկայութեամբ թագաւորի ներկայացուցիչների, թագաւորող տան անդամների, մինիստրների և դիպլօմատիական բաժնի: Օրերումս մարմինը Ռուսաստան կը տեղափոխեն:

ԿԱՅԻՐԷ, 4 փետրվարի: Սինկատի վերցնելու ժամանակ սուտ մարգարէի զօրքերը կոտորեցին ոչ թէ միայն բերդապահ զօրքերին, այլ և 200 կանանց և նոյնքան երեխաների: Երկիւղ են կրում, որ ապստամբները կը յարձակվեն Տօկարի վրա օգնական զօրքերի հասնելուց առաջ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 փետրվարի: Երէկ Թագաւոր Կայսրը յանկարծ այցելեց Սէմէօնովսկի Ալէքսանդրովսկի հիւանդանոցը, ուր դիֆտէրիտով հիւանդներ կան: Այցելելով տիֆօվ, րօժայով, սկարլատինայով և ուրիշ վարակվող հիւանդների դահլիճները, Նորին Մեծութիւնը մտաւ խոհանոցը, ուտեղ փորձեց կերակուրը և կվասը: Այնուհետև այցելեց մատուռը և անատօմիական դահլիճը: Հրատարակված է Բարձրագոյն հրաման պետական բանկերի հիմնարկութիւնների մէջ կալուածատէրերի սօլօմուրհակների ընդունելու կանօնները փոփոխելու մասին: Սրբազան Անտօնին, որ այժմ 87 տարեկան է, յիսունամեակի առիթով ուղարկված է Կովնօի նահանգի Պօժայսկի օթևանը, ուտեղ նա հանգստանում է, բացի Բարձրագոյն արքայագրից սլավեանական բարեգործական ընկերութեան ուղերձը և շնորհաւորական բազմաթիւ հեռագիրներ: Սենատը ոչնչացրեց Մօսկվայի դատաստանական պալատայի վճիռը „Московскій Листокъ" լրագրի խմբագիր Պաստուխօվի գործի վերաբերութեամբ և որոշեց յանձնել գործի քննութիւնը պալատայի միւս բաժնին:

ՄՕՍԿՎԱ, 5 փետրվարի: Գեներալ Չերնեաևին ճանապարհելու ժամանակ, որը երէկ Ս. Պետերբուրգ ուղևորվեցաւ, ներկայ էին այստեղի առևտրական գլխաւոր ֆիրմաների ներկայացուցիչները, որոնցից Տիմօֆէյ Սավիչ Մօրօզօվ բոլորի կողմից շնորհակալութիւն յայտնեց Չերնեաևին իբրև կառավարութեան ներկայացուցչին ռուսաց առևտրին Միջին-Ասիայի մէջ նպաստելու համար:

ԼՕՆԴՕՆ, 5 փետրվարի: Երէկ դարձեալ կայացաւ բազմամարդ ժողով, որը որոշեց խստութեամբ պախարակել կառավարութեան քաղաքականութիւնը Եգիպտոսի մէջ և պահանջել պարլամենտի արձակումը: Ժողովին ներկայ էին պարլամենտի պահպանողական կուսակցութեան անդամներից շատերը:

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ, 5 փետրվարի: Բօլշինսկօի աւանում գիւղացիների մի խումբ յարձակվեցաւ մի ոչխարապահի տան վրա, յարձակումը յետ մղվեցաւ հրացաններ արձակելով: Մի քանի հոգի սպանված են: Այդ անցքի տեղը կօզակների մի խումբ է ուղարկած:

ՇԱԴՐԻՆՍԿ, 5 փետրվարի: Դուման որոշեց միջնորդել Կամիշլօվից մինչև Շադրինսկ երկաթուղի կառուցանելու մասին:

ԲԷՐԼԻՆ, 5 փետրվարի: Ռուսաց զինուորական հաւատարմատար իշխան Դօլգօրուկի ուղևորվեցաւ Ֆրիդրիխսրուհէ, ինչպէս ասում են, այն նպատակով, որ յայտնէ իշխան Բիսմարկին մի քանի օր առաջ Վիլհէլմ Կայսրին իր արած հաղորդութիւնը, որին հաղորդեց և Ռուսաց Կայսրի բարեկամական հաւատիքը:

ԲԷԼԳՐԱԴ, 5 փետրվարի: Մինիստրական դժուարութիւնները բացատրվում են առաջադէմների անհամաձայնութեամբ Ռիստիչի հետ: Առաջադէմները, որոնք ընտրված են 70 մարդ, պահանջում են, որ նրանցից հեռանան 44 պատգամաւորներ, որոնց կառավարութիւնն է նշանակում, այդպիսով նրանք սկուպշինայի մէջ նշանաւոր մեծամասնութիւն կունենան: Ռիստիչ ընդհակառակը ցանկանում է, որ կառավարչական մեծամասնութիւնը գործերի այժմեան դրութեան կուսակից անձինքներից կայանայ բայց առանց որոշ կուսակցական գոյնի: Թագաւորը հրաւիրեց առաջադէմ կուսակցութեան առաջնորդ Գարաշօվինին, որին երևի կը յանձնվի գործել իբրև միջնորդ:

ԿԱՅԻՐԷ, 5 փետրվարի: Եգիպտական զինուորների մի խումբ երէկ մտաւ պալատը և խեդիվին մի խնդրագիր յանձնեց եգիպտական զօրքերին Սուդան չուղարկելու և անգլիական օֆիցերներին արձակելու մասին: Այդ զինուորները կալանաւորված են և բանտարկված:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԱՅԷՆԻ ԿՏԱԿԸ

ՎԷՊԵՐ

ՉԱԽԵՐ-ՄԱԶՕԽԻ

Թարգմանեց

ՐԱՖՖԻ

ԳԻՆՆ Է 1 ՐՈՒԲԼ 20 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում վաճառվում է

«Մշակի» խմբագրատանը—«Կենտրոնական գրավաճառանոցում»— «Կովկասեան գրավաճառանոցում»—Գ. Շահվերդեանի պավիլիօնում:

Օտարաքաղաքացիք կարող են գիմել Թարգմանչին այս հասցեով.

Въ ТИФЛИСЪ. Редакція „Мшакъ“.

РАФФИ.

9—30

ԹԷՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀՈՒՆՋԻ *այս տարի չափազանց* **ԳՈՅՆԱՒՈՐ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՏ**: *Այդ թէյից ստացված է* **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** *մէջ* 50,000 **ՖՈՒՆՏ** *և ծախվում է* 25⁰/₀ ԷԺԱՆ *քան թէ ուրիշ տեղ, այսինքն լաւ* ԿՕՆԳՕ *թէյ* 1 *ր.* 10 *կ.* *մինչև* 1 *ր.* 20 *կ., շատ լաւ* ՕՕՆՖԱ *թէյ* 1 *ր.* 40 *կ., գերազանց* ՄՕՆԻՆԳ *թէյ* 1 *ր.* 60 *կ.* (*այս թէյը ամեն տեղ ծախվում է* 2 *ր.* *և* 2 *ր.* 50 *կ.*), ԿԱՍԱՈՒ *թէյ* 1 *ր.* 80 *կ.* *և ամենալաւ* ՖՈՒ-ՉԷ-ՖՈՒ *թէյ* 2 *ր.* *ֆունտը քաշը առանց թղթի: Նոյն տեղը սովորաբար լինում է* 500 ԵՐԿԱԹԷ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 6 *ր.*—60 *ր.*: ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂ *մազերի համար: Երկաթէ* ԳՐԻՋՆԵՐ *ամբողջ կովկասի համար, շօկօլադ* ՖՐԱՅ, *չէֆիլդի* ԴԱՆԱԿՆԵՐ, *հրացաններ* ԴԱՈՒ, *ռէվօլվերներ* ՎԷԲԼԻ, ԲԱՐՆԷԲԻԻ *թամբեր,* ՇՎԱՐՑԻ *ալբօմներ:*

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ *գտնվում է Թիֆլիսի մէջ, Դվօրցովի փողոցի վրա Արծրունու գալլէրէում* № № 156, 157, 158, 159, 160: *Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ* ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ *և տղամարդկանց մահճակալներ* 25⁰/₀ *էժան քան թէ ուրիշ տեղ և* 10⁰/₀ *էլ զիջումն:* 5—100

„ԱՂԲԻՒՐ

Լոյս տեսաւ № 2 (*փետրուար*) *և ուղարկվեց բոլոր բաժանորդներին:*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տատն ու կովը . . . . *Գ. Շահվերդեան*
Ընկուզենի . . . . *Ա. Մեհրաբեան*
Սառնամանիք (*բանաստեղծութիւն*) . . . . *Ղ. Աղայեանց*
Գիշերապահ Մկօի երազը . . . . *Կ. Մ. Շահնազար.*
Գեղջուկ (*բանաստեղծութիւն*) . . . . *Վաչագան*
Պարոյր Հայկազն (*Շարունակութիւն*) . . . . *Րաֆֆի*
Կաչաղակների կռիւը աղուէսների հետ . . . . . . *Պրօֆ. Բօգդանօվ)*
Թարգմ. . . . . *Յ. Ստեփանեան*

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Էլեքտրականութիւն I . . . . *Ն. Ա.*
Կենդանիներ, բոյսեր և հանքեր (*բնագիտական զրոյց ըստ Պ. Բէրի*) II . . . . *Գ. Մ.*

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Անբախտ խալիֆայ . . . . *Մելիք*

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Հանելուկներ (4 *հատ.*)
Րեբուսներ (6 *հատ*)
Յայտարարութիւններ:
Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է:

КАВКАЗСКІЙ АДРЕСЪ КАЛЕНДАРЬ

Съ картою Кавказа продается во всѣхъ книжныхъ магазинахъ Тифлиса по 1 р. 50 к. За пересылку во всѣ города имперіи по 25 коп.

5—5

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

(առանձին փոփոխութեամբ)

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ

„ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ“

ԵՒ

„ՀՐԴԵՀ ՆԱՒԹԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՈՒՄ“

աշխատասիրութիւնը

ԱՐԺԷՔ 50 ԿՕՊԷԿ.

Կարելի է ձեռք բերել Թիֆլիսի մէջ կենտրօնական գրավաճառանոցում, Աղէքսանդր Մովսիսեանի մօտ, և „Աստուածատրեանց և ընկ“ առևտրական տների մէջ Կատօլիչեսկայի փողոցում, Զուբալօվի տանը:

Հրատարակիչ—Աբէլ Ապրէսեանց

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на **1884** годъ

НА БОЛЬШУЮ ЕЖЕДНЕВНУЮ, ПОЛИТИЧЕСКУЮ, ОБЩЕСТВЕННУЮ И ЛИТЕРАТУРНУЮ ГАЗЕТУ

„РУССКІЙ КУРЬЕРЪ“

ГОДЪ ПЯТЫЙ.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Съ доставкою въ Москвѣ:		Съ пересылкою въ города:	
На 12 мѣс. 8 р. 50 к.	На 6 мѣс. 4 р. 50 к.	На 12 мѣс. 9 р. — к.	На 6 мѣс. 5 р. — к.
› 11 › 8 › — ›	› 5 › 3 › 90 ›	› 11 › 8 › 50 ›	› 5 › 4 › 60 ›
› 10 › 7 › 50 ›	› 4 › 3 › 25 »	› 10 › 8 › — ›	› 4 › 3 › 70 ›
› 9 › 6 › 75 ›	› 3 › 2 › 50 ›	› 9 › 7 › 40 ›	› 3 › 2 › 75 ›
› 8 › 6 › — ›	› 2 › 1 » 90 ›	› 8 › 6 › 70 ›	› 2 › 2 › — ›
› 7 › 5 › 25 ›	› 1 › 1 › — ›	› 7 › 5 › 90 ›	› 1 › 1 › 10 ›

За границу: на 12 м. 17 р., на 6 м. 9 р., на 3 м. 5 р., на 1 м. 2 р.
Подписка принимается въ конторѣ изданія: Москва, Москворѣцкій мостъ, д. Н. П. Ланина, въ извѣстныхъ книжныхъ магазинахъ Москвы и С.-Петербурга и въ Парижѣ—Rue Clément, 4, Adam.

Гг. иногородные благоволятъ адресоваться преимущественно въ контору изданія **„РУССКІЙ КУРЬЕРЪ“**

Редакторъ-Издатель **Н. П. Ланинъ.**

(3—15—10)

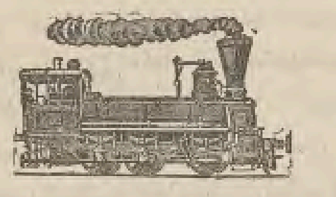

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ

Կայարան	*Գալիս է*	*Գնում է*	*Կայարան*	*Գալիս է*	*Գնում է*
	ժամ. րոպէ.	*ժամ. րոպէ.*		*ժամ. րոպէ.*	*ժամ. րոպէ.*
Բաթում. .	—	8— „ *առ.*	*Բագու. . .*	—	10—23 *առ.*
Սամտրեդի.	12— 2	12—18	*Գանձակ . .*	12—20	12—48 *գիշ.*
Րիոն . . .	1— 9	1—22	*Թիֆլիս . .*	7—49	8—31 *առ.*
Սուրամ. .	6— 8	6—11 *երեկ.*	*Գօրի . . .*	10—56	11— „
Միխայլօվօ.	6—23	6—33	*Միխայլօվօ.*	12—26	12—46
Գօրի . . .	7—53	8— 2	*Սուրամ. .*	12—58	1— 1
Թիֆլիս . .	10—25	11—11	*Րիոն . . .*	5—54	6— 9 *երեկ.*
Գանձակ . .	6—20	6—39 *առ.*	*Սամտրեդի.*	7— „	7—20
Բագու. . .	8— 8 *երեկ.*	—	*Բաթում. .*	11—21 *երեկ.*	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ և ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	*Գալիս է*	*Գնում է*	*Կայարան*	*Գալիս է*	*Գնում է*
	ժամ. րոպէ	*ժամ. րոպէ*		*ժամ. րոպէ*	*ժամ. րոպէ*
Սուրամ. .	—	1—38 *գիշեր*	*Թիֆլիս . .*	—	3—11
Միխայլօվօ.	1—50	2— 5	*Գօրի. . .*	6—30 *երեկ.*	6—41
Գօրի. . .	4— 6	4—30	*Միխայլօվօ.*	8—41	8—56
Թիֆլիս. .	8—*առաւ.*	—	*Սուրամ. .*	9— 8 *երեկ.*	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԴԻԻ և ՓՕԹԻԻ ՄԷՋ

Կայարան	*Գալիս է*	*Գնում է*	*Կայարան*	*Գալիս է*	*Գնում է*
	ժամ. րոպէ	*ժամ. րոպէ*		*ժամ. րոպէ*	*ժամ. րոպէ*
Փօթի. . .	—	8—45 *առ.*	*Սամտրեդի.*	—	7—39 *երեկ.*
Սամտրեդի.	11—39 *առ.*	—	*Փօթի. . .*	10—24 *երեկ.*	—

СЪ 1-ГО ЯНВАРЯ 1884 Г.

ВЪ Г. ТИФЛИСѢ ИЗДАЕТСЯ

НОВАЯ ЕЖЕДНЕВНАЯ

ЛИТЕРАТУРНО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

„НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ“

(350 №№ въ годъ)

подъ редакціею А. В. СТЕПАНОВА (бывшій редакторъ «Юридическ. Обозрѣнія»).

Объемъ газеты печатный листъ средняго формата. Программа,—общая всѣмъ литературно-политическимъ изданіямъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: съ доставк. и перес. на ГОДЪ 10 рубл., ПОЛЪ года 6 р., ТРИ мѣсяца 3 р. 50 к. ОДИНЪ мѣсяцъ 1 р. 25 к.

Городская и иногородная ПОДПИСКА принимается въ Тифлисѣ въ газетномъ агентствѣ ШАВЕРДОВА.

Въ Петербургѣ и Москвѣ въ книжн. магаз. «Новаго Времени».

Временное помѣщеніе редакціи: на Давыдовской улицѣ, домъ Кананова, квартира редактора.

5—5 (1).

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 6 Февраля 1884 года. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час., Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.